

25.11.2015

Sisäministeriö
Hallinto- ja kehittämisosasto

Poliisiosaston lausunto nuorisolain uudistamisesta

Sisäministeriön hallinto- ja kehittämisosasto on pyytänyt poliisiosaston lausuntoa opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmän muistiosta ja lakiehdotuksesta koskien nuorisolain uudistusta. Poliisiosasto lausuu asiassa seuraavaa:

Nuorisolain uudistuksen tavoitteet ovat hyviä ja ajantasaisia. Nuorisolain kohderyhmä, 7-29 -vuotiaat, on keskeinen väestönosa sisäministeriön vastuulla olevan sisäisen turvallisuuden näkökulmasta. Suhteessa eri ikäluokkien kokoon nuoret tekevät rikoksia merkittävästi enemmän kuin muut ja vastaavasti joutuvat rikosten uhreiksi merkittävästi muita useammin. Osalla nuorista rikosten tekeminen liittyy elämänvaiheeseen, mutta osa, n. 5 %, nuorista jatkaa rikollista toimintaa ja varttuessaan muodostaa sen pienen aikuisen väestönosan, joka tekee yli puolet kaikista rikoksista. Näillä nuorilla sekä rikosten tekemisen että uhriksi joutumisen taustalla on useimmiten moniongelmaisuuksia ja syrjäytymistä, joihin nuorisolain yleisillä ja erityisillä toimenpiteillä pyritään osaltaan vaikuttamaan. Vastaavasti, rikollinen elämäntapa heikentää nuoren mahdollisuuksia saavuttaa nuorisolaissa kuvattuja tavoitteita kaikille nuorille. Näiden seikkojen vuoksi nuorisoriikollisuuden ennaltaehkäisyn ja nuoren rikoskierteen katkaisun tulee olla kiinteä osa nuorisolain mukaisten erityistoimenpiteiden (etsivä nuorisotyö) tavoitteita ja toimeenpanoa.

Etsivän nuorisotyön kohteita ja tavoitteita koskevan pykälän tulisi olla selkeämpi ja tarkkarajaisempi. Etsivän nuorisotyön kohteena ovat tosiasiallisesti olleet ja jatkossakin tulee olemaan sellaiset nuoret, jotka ovat vakavasti syrjäytyneitä tai vaarassa syrjäytyä vakavasti. Tavoiteltavaa olisi, että etsivällä nuorisotyöllä voitaisiin tavoittaa lakiehdotuksen mukaisesti kaikki "tuen tarpeessa" olevat nuoret, mutta tämä ei liene todennäköistä toimintaan lähitulevaisuudessa käytettävissä olevien voimavarojen valossa. Tällöin pykälällä tulisi olla selkeämpi, toimintaa ohjaavasti kohdentava luonne. Esimerkiksi edellä kuvattu nuoren rikoskierte tai toistuva rikoksen uhriksi joutuminen voisivat yhdessä muiden tekijöiden kanssa olla sellaisia olosuhteita, joiden nojalla olisi perusteltua käynnistää etsivän nuorisotyön toimenpiteet. Tällainen selkeä kirjaus myös todennäköisesti lisäisi turvallisuudesta vastaavien viranomaisten ilmoitusalttiutta.

Lakiehdotuksen 10 § mukaan kunta voi järjestää etsivää nuorisotyötä yksin tai yhteistyössä muiden kuntien kanssa. Palveluntuottajana voi toimia kunta tai laissa määritelty muu toimija. Lakiehdotuksen 11 - 13 §:ssä säädetään yksityiskohtaisesti siitä, miten etsivässä nuorisotyössä syntyviä tietoja voidaan käyttää viranomaisyhteistyön edistämiseksi sekä nuorelle kohdennettavien, mahdollisesti usean toimijan tuottamien tukipalvelujen järjestämiseksi. Ehdotukset pykäliksi tietojen vaihdosta, säilyttämisestä ja hyödyntämisestä ovat hyviä ja palvelevat riittävällä tavoin esimerkiksi poliisiviranomaisen tarpeita ilmoittaa etsivälle nuorisotyölle ja muille viranomaisille nuorta koskevasta huolesta.

Etsivän nuorisotyön järjestämisen vapaaehtoisuuden ja viranomaisyhteistyön tarkan sääntelyn välillä on kuitenkin epäsuhta. Toisaalta lainsäädännöllä pyritään luomaan tarkat edellytykset etsivän nuorisotyön toiminnalle, tiedonvaihdolle ja

25.11.2015

viranomaisyhteistyölle, mutta toisaalta jää kuntien oman harkinnan varaan, toteutetaanko toimintaa ylipäänsä. Lisäksi myös tiedonvaihdon järjestelmä on vapaaehtoinen siinäkin tapauksessa, että kunta järjestää etsivää nuorisotyötä. Tämä voi asettaa eri kunnissa asuvat nuoret varsin eriarvoiseen asemaan sen suhteen, millaisia palveluja heille tarjotaan. Juuri etsivän nuorisotyön kohteeksi valikoituvat nuoret ovat sellaisia, jotka ovat eniten yhdenvertaisuutta lisäävien tukitoimenpiteiden tarpeessa. Tällöin on ongelmallista, että palvelujärjestelmässä voi olla suuria eroja valtakunnan sisällä.

Mikäli lakiehdotus hyväksytään sellaisenaan, etsivän nuorisotyön paikallisesti vaihtelevat käytännöt voivat toimia sen tavoittelemaa viranomaisyhteistyötä vastaan. Esimerkiksi poliisilaitosten (pl. Helsinki) vastuualueelle kuuluu käytännössä kymmeniä kuntia. Mikäli näissä kunnissa käytännöt etsivän nuorisotyön ja siihen liittyvän tiedonvaihdon järjestämisessä vaihtelevat merkittävästi, on vaarana, että poliisi ja muut useamman kunnan alueella toimivat viranomaiset eivät lähde soveltamaan tiedonvaihtomahdollisuutta, koska järjestelmä voi näyttäytyä sekavana: yhdessä kunnassa ei ole etsivää nuorisotyötä, toisessa on mutta siellä ei ole tiedonvaihtovaihtojärjestelmää, kolmannessa kunnassa palvelu tuotetaan ulkopuolisen palveluntuottajan toimesta, jne. Sosiaali- ja terveystoimen rakenneuudistuksen suhdetta ja vaikutuksia etsivään nuorisotyöhön tulee myös tarkastella kriittisesti sen arvioimiseksi, miten etsivän nuorisotyön ja sosiaalihuollon palvelut tulevaisuudessa toimivat suhteessa toisiinsa.

Lakiehdotuksen 11 § koskee tietojen luovuttamista etsivälle nuorisotyölle. Pykälässä todetaan, että lastensuojeluilmoitus tai muu ilmoitus nuoresta sosiaalihuollolle johtaa siihen, että viranomaisen ei tällöin ole tarpeen tehdä ilmoitusta etsivälle nuorisotyölle. Kirjauksen ilmeisenä tarkoituksena on, että samanaikaisesti ei käynnisty kahta viranomaisprosessia, joilla tavoitellaan samaa lopputulosta. Koska nuorisolain mukainen ilmoitus voidaan tehdä myös koskien 18–29 -vuotiaita nuoria, on sen käyttöala lastensuojeluilmoitusta laajempi. Toinen ero on, että lakiehdotuksen 12 § kirjattu ilmoittavalle viranomaiselle suotu mahdollisuus nähdä muiden samasta henkilöstä ilmoituksen tehneiden viranomaisten yhteystiedot ei toteudu lastensuojeluilmoituksissa. Tällöin sellaisissa tapauksissa, joissa henkilöstä tehdään lastensuojeluilmoitus, on täysin sosiaaliviranomaisen etsivälle nuorisotyölle tekemän ilmoituksen varassa, yhdistyvätkö eri viranomaisten tiedot henkilöstä ja muodostuuko tapaukseen liittyen sellaista moniviranomaisyhteistyötä, jolla voidaan vaikuttaa nuoren kielteiseen kehitykseen. Lastensuojelun ja sosiaalihuollon asioiden korkeaa salassapitovelvollisuutta sovelletaan usein siten, että sen piiriin kuuluvat tapaukset eivät päädy moniviranomaisyhteistyön piiriin. Näin ollen lastensuojeluilmoitusta ja ilmoitusta etsivälle nuorisotyölle ei tulisi pitää toisiaan pois sulkevana sillä tavoin kuin lakiehdotukseen on nyt kirjattu.

Lakiehdotuksen 29 § on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidon sekä vakavien, henkeä ja terveyttä uhkaavien rikosten ennalta estämisen kannalta hyvin kannatettava ja yhdenmukainen hiljattaisten, eri sosiaali- ja terveystoimen ammatinharjoittajien tiedonvaihtoa koskevaan lainsäädäntöön tehtyjen muutosten kanssa.

Poliisijohtaja

Sanna Heikinheimo

Poliisitarkastaja

Ari Ewwaraye

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Sisäministeriö SM 25.11.2015 klo 13:58. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

25.11.2015

Jakelu

SM/Hallinto- ja kehittämisosasto